

Teaching Teamwork and Peer Interaction to Elementary Students: Challenges and Solutions (Teachers' Lived Experience)

[DOI: 10.22070/TLR.2025.19078.1587](https://doi.org/10.22070/TLR.2025.19078.1587)

Hasan Ahmadi ^{*1}, Asadollah Khadivi ², Morteza Bazdar ³

1. Department of Educational Administration, Farhangian University, Tehran, Iran. (Corresponding Author)
Email: ahmadi.hasan1988@cfu.ac.ir
2. Department of Educational Administration, Farhangian University, Tehran, Iran.
Email: khadivia@cfu.ac.ir
3. Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran
Email: Bazdar.phd@gmail.com

Received on: 29/04/2024

Revised on: 06/02/2025

Accepted on: 15/02/2025

Research
Article

Vol. 22, No. 2, Serial 42

Autumn & Winter

2025-26

pp: 17-32

Abstract

Aim and introduction: Teamwork in school is becoming more and more popular and suitable for the new needs of 21st century schools. UNESCO has introduced the skill of cooperation and teamwork as one of the seven general human skills in the third millennium. The ability to work in groups is considered the third skill after communication skills and analytical skills in individuals. The present study aims to identify the challenges and solutions of teaching teamwork and interaction with peers to elementary school students. Teamwork and cooperative learning lead to dependence on each other and greater responsibility of individuals, creating a positive sense of group tasks, greater self-confidence, improving performance in learning, increasing cooperation-oriented skills, and creating a more dynamic environment. Among the factors affecting students' teamwork, after the family, teachers are the most significant and effective factor. Teamwork in elementary schools is normal, but if teamwork is to be effective, it clearly requires different skill sets from the teacher and the learner. Teachers must manage the process from selecting the tasks to determining the appropriate learning groups. If the learning environment created by teacher is proper, students will work collaboratively, discuss, support, and challenge each other.

Methodology: The present study used a qualitative paradigm and interpretive phenomenological method. Phenomenology is essentially the study of lived experience or the life world. Phenomenology is concerned as an experienced phenomenon by an individual, not with a world or reality separated from humans. In these studies, the criteria for selecting participants are generally different from those studies aimed to obtain statistical data. The goal of selecting participants in phenomenological research is to select participants with a lived experience which is of interest of this particular study and people willing to talk about their experiences. In addition, these participants should be different from each other as far as possible to allow to obtain rich and unique narratives about a particular experience. The statistical population consisted of a group of teachers with the required experience needed for this study. Among, 11 teachers were selected as a statistical sample through purposive sampling. Theoretical sampling is a type of purposive sampling that assists the researcher in creating or discovering theories or concepts that have a proven theoretical connection to the developing theory. With this description, theoretical sampling was used to conduct sampling at this stage. In theoretical sampling, interviews were conducted from samples that are rich in information in terms of the research objectives. In this method, sampling ends when each category reaches theoretical saturation. The research tool in the

Journal of Training & Learning Researches

Received on: 29/04/2024

Revised on: 06/02/2025

Accepted on: 15/02/2025

Research
Article

Vol. 22, No. 1, Serial 41

Spring & Summer

2025

pp: 17-32

qualitative section was a semi-structured interview. The reason for using this tool was so that the participants could freely express their views without any theoretical restrictions. To ensure the validity of the research, the researcher used peer review and interviewee review methods to determine the validity of his research. For peer review, the data analysis process and the results obtained were provided to the colleagues to provide their own opinions. Also, after analyzing the data, the researcher summarized it and presented it to several interviewees to review the findings.

Finding: The results indicated that the challenges of teaching teamwork include challenges of teamwork culture, student awareness, disregard for students' interests, teachers, family, psychological and biological teamwork literacy. The solutions include observing the principles of grouping and designing group activities. Other results of the study showed that in order to solve the challenges of teaching teamwork, it is necessary to observe the principles of grouping and designing group activities. In relation to observing grouping, it can be noted that many students avoid grouping with people other than their friends, which can have various reasons, such as they feel more comfortable with their friends, so they can more easily agree on the division of tasks and how to do them.

Discussion and Conclusions: As the results show students' relationships at school are an important element in their relationship set. Given that school is a mandatory feature of most students' lives, the nature of their relationships in this environment can be very influential in terms of the quality of their experience. Relationships in the school environment have increasingly attracted research interest in the past two decades. Students who experience strong relationships in their schools, experience better academic outcomes, reduced depressive symptoms, increased self-efficacy, higher commitment, and a greater sense of security in the school environment. Peer relationships are widely considered to be a factor influencing students' psychological well-being in both positive and negative ways, and within the school context, peer attachments contribute to the overall school climate. Understanding that schools are one of the primary settings where peer attachments are formed, their impact on students' experiences of school has attracted much research interest. Viewing peer relationships as an asset for many students in their school experience requires in-depth attention to the factors that promote this aspect of the school's social ecology. Researchers found that students identified peer relationships as a central component of their connection to school.

Keywords: Teamwork, Peer Interaction, Elementary School Students, Teachers.

آموزش کار گروهی و تعامل با همسالان به دانش‌آموزان ابتدایی: چالش‌ها و راهکارها (تجربه زیسته معلمان)

DOI: 10.22070/TLR.2025.19078.1587

حسن احمدی^{۱*}، اسدالله خدیوی^۲ و مرتضی بازدار قمچه قبه^۳

۱. استادیار، گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)
Email: Ahmadi.hasan1988@cfu.ac.ir

۲. دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.
Email: khadivia@cfu.ac.ir

۳. استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.
Email: Bazdar.phd@gmail.com

چکیده

مقدمه: کار گروهی در مدرسه روز به روز محبوب‌تر می‌شود و برای نیازهای جدید مدارس قرن بیست و یکم مناسب است. یونسکو مهارت همکاری و کار گروهی را یکی از هفت مهارت عمومی انسان هزاره سوم معرفی کرده است و توانایی انجام کار گروهی سومین مهارت بعد از مهارت‌های ارتباطی و مهارت‌های تحلیلی در افراد به شمار می‌رود. هدف پژوهش حاضر شناسایی چالش‌ها و راهکارهای آموزش کار گروهی و تعامل با همسالان به دانش‌آموزان ابتدایی است.

روش: جامعه آماری پژوهش حاضر را گروهی از معلمان که تجربه لازم را در این زمینه داشتند، تشکیل دادند که از طریق روش نمونه‌گیری هدفمند ۱۱ نفر همچون نمونه آماری انتخاب شدند. جهت گردآوری اطلاعات از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شد. روایی یافته‌های پژوهش با استفاده از روش‌های بازبینی خود اعضا، بررسی همکار و مشارکتی بودن پژوهش تضمین شد. همچنین به منظور سنجش پایایی کدگذاری‌های انجام‌شده، از روش‌های پایایی بازآزمون و توافق درون‌موضوعی استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار MAXQDA 2020 استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که چالش‌های آموزش کار گروهی شامل چالش‌های آگاهی دانش‌آموزان، فرهنگ کار تیمی، بی‌توجهی به علائق دانش‌آموزان، سواد کار تیمی معلم، خانوادگی، روان‌شناختی و زیستی می‌باشد و راهکارها شامل رعایت اصول گروه‌بندی و طراحی فعالیت‌های گروهی است.

بحث و نتیجه‌گیری: بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که مربیان باید بر مهارت‌های کار گروهی و تعامل با همسالان در جایگاه مهارت‌هایی که ارزش توسعه دارند، تأکید کنند و تمرکز بر راهبردهای بازخورد درون‌گروهی را افزایش دهند.

واژگان کلیدی: کار گروهی، تعامل با همسالان، دانش‌آموز ابتدایی، معلمان.

نشریه علمی
پژوهشی‌های
آموزش و یادگیری

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۱۰
تاریخ اصلاحات: ۱۴۰۳/۱۱/۱۸
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۲۷

مقاله پژوهشی

Journal of
Training & Learning
Researches
Vol. 22, No. 2, Serial 42
Autumn & Winter
2025-26

دوره ۲۲، شماره ۲، پیاپی ۴۲
پاییز و زمستان ۱۴۰۴
صص: ۳۲-۱۷

مقدمه

می‌کنند. با این حال اطلاعات کمی درباره اینکه چگونه برخی از ویژگی‌های خاص دانش‌آموزان و رشد تحصیلی آن‌ها می‌تواند بر رشدشان تأثیر بگذارد، شناخته شده است [۵]. کار گروهی و یادگیری مشارکتی موجب وابستگی افراد به یکدیگر و مسئولیت بیشتر افراد، ایجاد حس مثبت نسبت به وظایف گروه، اعتماد به نفس بیشتر، بهبود عملکرد در یادگیری و کلاس درس، افزایش مهارت همکاری محوری و ایجاد محیط پویاتر می‌شود [۶]. پرادا و همکاران در پژوهش خود نشان دادند که از لحاظ کار گروهی تفاوت‌های جنسیتی چشمگیری وجود دارد و نشان می‌دهد که دانش‌آموزان دختر در بیشتر مهارت‌های کار گروهی به‌جز رهبری از هم‌تایان پسر خود پیشی گرفتند. به همین ترتیب مهارت‌های دانش‌آموزان با پیشرفت تحصیلی به‌ویژه مهارت‌های مربوط به سازگاری و تصمیم‌گیری بهبود یافت. مشکلات مربوط به تشریک‌مساعی و کار گروهی و ضعف در دوست‌یابی دو نمونه از ۸ محور اصلی مشکل‌های ارتباطی دانش‌آموزان هستند [۷]. مربیان و معلمان می‌توانند به دانش‌آموزان کمک کنند تا با هم‌کلاسی‌های خود مشارکت فعال داشته باشند؛ زیرا دانش‌آموزانی که احساس می‌کنند با هم‌کلاسی‌های خود در ارتباط هستند، بیشتر در بحث‌های کلاس شرکت می‌کنند و در امور مربوط به آموزش و یادگیری بیشتر همکاری می‌کنند. علاوه بر این ارتباط بیشتر بین همسالان نیز نشان‌دهنده تعلق اجتماعی بالاست [۸]. در میان عوامل مؤثر در کار گروهی دانش‌آموزان بعد از خانواده معلمان با اهمیت‌ترین و مؤثرترین عامل هستند [۹]. کار گروهی در مدارس ابتدایی عادی است؛ اما اگر قرار است کار گروهی مؤثر باشد، مشخصاً به مجموعه مهارت‌های متفاوتی از سوی معلم و یادگیرنده نیاز است. معلمان باید فرایند را از انتخاب کار تا تعیین گروه‌های یادگیری مناسب مدیریت کنند. اگر محیط آموزشی که معلم ایجاد می‌کند، خوب باشد، دانش‌آموزان به‌طور مشترک کار می‌کنند، بحث می‌کنند، حمایت می‌کنند و یکدیگر را به چالش می‌کشند [۱۰]. پژوهش نشان داد

مدل‌های نظری بیان می‌کنند که علاوه بر مدل‌های نظری بیان می‌کنند که علاوه بر خانواده‌های دانش‌آموزان مدرسه میکروسیستم مهم شکل‌دهنده رشد شناختی و اجتماعی عاطفی آن‌هاست [۱]. قرن بیست‌ویکم دوران طلایی از فرصت‌های بی‌پایان و ابعاد جدید را به ارمغان آورده است که در نهایت نظام آموزشی را به کلی متحول کرده است. همان‌طور که گفته شد، ما را نیز آگاه کرده است که چگونه در دنیای امروز فقط تاکتیک‌های بقا کافی نیست. مهارت‌های قرن بیست‌ویکم به دانش‌آموزان کمک می‌کند شخصیت خود را بسازند و شفقت و همدلی را پرورش دهند. این مهارت‌ها همچنین تضمین می‌کند که بتوانند با دیگران همکاری و عملکرد خوبی داشته باشند و در نتیجه آینده بهتری ایجاد کنند [۲]. در دنیای کنونی ما پیشرفت سریع فناوری تغییرهای زیادی را در جامعه به وجود آورده است. سازگاری با موقعیت‌ها مستلزم توسعه آموزش، تربیت معلم و مهارت‌های ضروری برای گسترش مجموعه مهارت‌های فراگیران است که برای داشتن زندگی موفق در قرن بیست‌ویکم ضروری است؛ بنابراین افزایش دانش محتوا، مهارت‌های خاص، تخصص و سواد متغیرهای مهمی هستند که باید برای ارتقای یادگیری در عصر جامعه‌ای که به سرعت در حال تغییر در قرن بیست‌ویکم است، رخ دهد؛ بنابراین تعیین راهبرد و ایجاد آمادگی برای مقابله با تغییرهای چالشی برای همه افراد است. ایجاد نوآوری‌های مختلف یادگیری باید به افراد کمک کند تا با تغییرات فوق‌الذکر کنار بیایند [۳]. تحقیقات نشان داده است که دانش به‌طور فزاینده‌ای در تیم‌ها تولید می‌شود و این دانش تأثیر بیشتری در زمینه مورد نظر خود دارد. علاوه بر این در حال حاضر یافتن راه‌حل‌هایی برای مشکل‌های بسیار پیچیده و حل‌ناشدنی احتمالاً مستلزم همکاری تیم‌هایی از افراد با یکدیگر است [۴]. مهارت‌های کار گروهی برای موفقیت شخصی، تحصیلی و حرفه‌ای ضروری تلقی می‌شود؛ بنابراین مدارس به‌طور فزاینده‌ای آن‌ها را در برنامه‌های درسی خود ادغام

آمده است. در پژوهش حاضر قصد داریم به این سؤال پاسخ دهیم که حقیقتاً چگونه می‌توانیم به دانش‌آموزان دوره ابتدایی کار تیمی و همین‌طور چگونگی ارتباط گرفتن با هم‌کلاسی‌ها را آموزش دهیم و چه نکاتی در این زمینه وجود دارند؟

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

کار گروهی

کار گروهی در مدرسه روز به روز محبوب‌تر می‌شود. مزایای زیادی دارد که برای نیازهای جدید مدارس قرن بیست و یکم مناسب است [۱۵]. یونسکو مهارت همکاری و کار گروهی را یکی از هفت مهارت عمومی انسان هزاره سوم معرفی کرده است و توانایی انجام کار گروهی سومین مهارت بعد از مهارت‌های ارتباطی و مهارت‌های تحلیلی در افراد به شمار می‌رود. یکی از هدف‌های یادگیری از طریق همیاری این است که دانش‌آموزان یاد بگیرند با هر کسی کار کنند [۱۶]. وقتی چندین ذهن در کنار هم می‌نشینند، به راحتی مسائل را حل می‌کنند و به اهداف آموزشی و سازمانی می‌رسند [۱۷].

کار گروهی عبارت است از مجموعه تلاش‌های آگاهانه، منسجم و هماهنگ افراد برای دستیابی به هدف یا اهداف مشترک که هم‌افزایی را نیز در پی دارد. محمود جعفرپور این تعریف را در مقاله آسیب‌شناسی کار گروهی در سازمان‌های کشور ارائه کرده است [۱۸]. تاریخچه کار گروهی به اندازه سازمان جامعه قدمت دارد. خود کانون خانواده نیز ساختاری گروهی است که در آن اعضای گروه به یکدیگر وابسته اند، تقریباً به‌طور مستمر یکدیگر را می‌بینند و در کل هدف مشترکی را دنبال می‌کنند؛ البته این ایدئال همیشه در واقعیت مصداق ندارد؛ چراکه وجود برنامه‌های مشاوره ای برای حل مشکلات خانوادگی مشخص می‌کند که گاهی خانواده‌ها نیز به‌صورت گروهی در می‌آیند که در کارشان اختلال حاصل شده است. امروزه ارتباط‌های اجتماعی و وظایف تیمی متداول‌ترین راه

که معلمان نقش مهمی در بهبود کار تیمی و یادگیری دانش‌آموزان دارند. همکاری معلمان شرط اساسی برای فرایندهای بهبود موفقیت‌آمیز در مدارس است. از این منظر اهمیت همکاری برای بهبود مدرسه را می‌توان با این واقعیت توضیح داد که قرار است همکاری در ایجاد ظرفیت فردی، بین فردی و سازمانی مؤثر باشد. باید به بهبود کیفیت آموزشی و درنهایت عملکرد بهتر دانش‌آموزان بینجامد [۱۱]. کار گروهی به‌درستی برنامه‌ریزی شده و سازماندهی شده مزایای آموزشی و زبانی مختلفی دارد. برنامه‌ریزی مناسب برای اینکه به نتیجه بینجامد، نیازمند معلمان ماهری است که نقش‌ها و مسئولیت‌های مختلفی را در مراحل مختلف ایفا کنند. نقش‌ها و مسئولیت‌های معلمان در استفاده از کار گروهی در آموزش یکسان نیست. در بحث گروهی معلم دیگر نباید سخنران یا انتقال‌دهنده دانش باشد؛ بلکه او تسهیل‌کننده یادگیری است. اگر معلمان هنگام استفاده از کار گروهی نتوانند نقش‌ها و مسئولیت‌های خود را به‌طور مؤثر اجرا کنند، احتمال دستیابی به مزایای کار گروهی زیر سؤال خواهد رفت [۱۲].

بنابراین بیشتر یادگیری‌ها و آموزش‌های کلاسی از طریق تعامل صورت می‌گیرد. تعامل در کلاس فقط در خدمت رسیدن به هدف‌های آموزشی نیست؛ بلکه همچون سازوکاری عمل می‌کند که از طریق آن معلم و شاگردان هدف‌های شخصی و اجتماعی خود را تشخیص می‌دهند [۱۳]. انجام کارهای گروهی و عملی در مدرسه مستلزم توجه، مشاهده، تنظیم هدف‌ها و مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان است. این فعالیت‌های شناختی بدون مشارکت و درگیری فعال یادگیرنده امکان‌پذیر نیست. معلمان باید با ایجاد محیط‌های یادگیری بحث برانگیز مشارکت فعال را ترغیب کنند [۱۴]. متأسفانه در پژوهش‌های صورت‌گرفته در این حوزه آن گونه که باید به نحوه آموزش اصول کار تیمی و چگونگی ارتباط‌گیری با همسالان به دانش‌آموزان پرداخته نشده است و بیشتر از مزایای کار تیمی و نقایص مهارت‌های ارتباطی کودکان صحبت به میان

دیگر نشان داد که نقش آغازین مدرسه در بهبود روابط میان فردی و اجتماعی به منظور حل مشکلات اجتماعی اهمیت حیاتی برای هر جامعه دارد. یکی از بهترین راهکارهای حل مسائل اجتماعی شناسایی مشکلات ارتباطی و آموزش مهارت‌های ارتباطی از سنین پایین‌تر به‌ویژه دوره آموزش ابتدایی است [۷]. پژوهش دیگر نشان داد که این عوامل شامل ساختار سازمانی، رهبری سازمانی، ظرفیت دانشی سازمان، فرهنگ سازمانی، ارزیابی عملکرد، نظام تشویق و تنبیه، سیستم آموزشی دبستان، سیستم گزینش همکاران آموزشی و تربیتی، رهبری، فرهنگ، فناوری، قابلیت‌های منابع انسانی، اثربخشی کار تیمی و امکانات اقتصادی است [۱۶]. همچنین پژوهش دیگر نشان داد که گروه‌های پیشرفت تیمی دانش‌آموزان و جیگساو بر مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان تأثیر دارد [۲۲]. پژوهش دیگر نشان داد تدریس گروهی به‌طور معناداری باعث افزایش میزان همکاری کلاسی، عزت‌نفس و اعتمادبه‌نفس افراد می‌شود. با استفاده از این ترفند مدرسان می‌توانند در کلاس‌های خود جوئی آرام، پویا و بدون استرس ایجاد کنند تا افراد با علاقه وافر در بحث‌های کلاسی مشارکت کنند و از مزایای شناختی و احساسی آن بهره ببرند [۲۳]. پژوهش دیگر نشان داد که توانایی کار در تیم به مؤلفه‌های مختلف یا به توسعه یک سری مهارت‌ها بستگی دارد که برای افزایش توانایی کار گروهی باید روی آن‌ها کار کرد؛ مانند توانایی تعامل بین اعضای تیم، ارتباطات، همدلی، مدیریت زمان و تصمیم‌گیری. آن‌ها همچنین عقیده دارند مسئولین سیستم‌های آموزشی باید کار گروهی را همچون هدفی اساسی در نظر بگیرند [۲۴]. پژوهش دیگر نشان داد که بیشتر اصول کار تیمی در طول بازی مورد استفاده قرار گرفت: آگاهی موقعیتی مشترک، تصمیم‌گیری (مثلاً ارزیابی مجدد)، ارتباط (مثلاً حلقه بسته) و مدیریت تیم (مثلاً توزیع حجم کار). در بین دانش‌آموزان این اصول اغلب در سطح پایه استفاده می‌شد. در بین کارشناسان اصول کار

یادگیری افراد است. اخلاقیات قوی، همدلی و اعتماد از عبارات کار تیمی و توسعه آن است. علاوه بر انتظاری که از تیم‌ها می‌رود تا اهداف سازمان را محقق کنند [۱۹]. نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که آن‌ها توانایی رسیدن به اهداف بیشتری را نیز دارند [۲۰]. مدل تاکمن^۱ به این دلیل مهم است که گروه‌ها در مراحل مشخص رشد می‌کنند. چهار مرحله تئوری کار گروهی تاکمن عبارت‌اند از:

الف. تشکیل: مرحله اولیه توسعه تیم که طی آن افراد هنوز با هم ترکیب نشده‌اند. همه مشغول پیدا کردن جای خود در تیم هستند، اندازه یکدیگر را تعیین می‌کنند و از خود می‌پرسند که چرا اینجا هستند؟

ب. طوفان: افراد شروع به دیدن خود همچون بخشی از تیم می‌کنند؛ با این حال در این مرحله آن‌ها ممکن است یکدیگر و رهبر تیم را درباره کارهایی مانند کاری که تیم انجام می‌دهد و اینکه چگونه کارها باید انجام شود، به چالش بکشند. همان‌طور که عنوان مرحله نشان می‌دهد، درگیری و رویارویی این مرحله را مرحله‌ای متفاوت نشان می‌دهد.

ج. هنجارسازی: این مرحله‌ای است که اعضای تیم شروع به دور هم جمع شدن می‌کنند، فرآیندها را توسعه می‌دهند، قوانین اساسی را ایجاد می‌کنند و روشن می‌کنند که چه کسی چه کاری انجام می‌دهد و چگونه کارها انجام خواهد شد. این مرحله با احساس روبه‌رشد با هم بودن مشخص می‌شود.

د. اجرا: این مرحله نهایی است که در آن تمرکز بیشتر روی کار و روابط تیمی برای ایجاد هم‌افزایی ترکیب می‌شود. عملکرد از طریق افرادی که به‌طور مؤثر با هم کار می‌کنند، ارائه می‌شود [۱۷]. در ارتباط با کار گروهی و تعامل با همسالان به پیشینه‌های مرتبط به شرح ذیل می‌پردازیم:

پژوهشی نشان داد که حمایت مدیران مدراس، ساختار مراکز آموزشی و معلمان آموزش دیده می‌تواند تأثیر مناسبی بر کار گروهی داشته باشد [۲۱]. پژوهش

انجام نمونه‌گیری در این مرحله از نمونه‌گیری نظری استفاده شد. در نمونه‌گیری نظری با نمونه‌هایی مصاحبه شد که از لحاظ هدف‌های پژوهش اطلاعات غنی دارند. در این روش نمونه‌گیری وقتی خاتمه می‌یابد که هر مقوله به اشباع نظری برسد.

ابزار پژوهش در بخش کیفی مصاحبه نیمه‌ساختارمند بود. دلیل استفاده از این ابزار آن بود تا مشارکت‌کننده‌ها بتوانند آزادانه و بدون هیچ محدودیتی نظری دیدگاه‌های خود را بیان کنند. جهت اطمینان از روایی پژوهش محقق از روش‌های بازبینی توسط همکاران و بررسی توسط مصاحبه‌شوندگان استفاده کرده است. جهت بازبینی توسط همکاران فرایند تحلیل داده‌ها و نتایج به دست‌آمده در اختیار همکاران قرار گرفت تا نظر خودشان را ارائه دهند. همچنین پژوهشگر پس از تحلیل داده‌ها آن‌ها را خلاصه و به چند نفر از مصاحبه‌شوندگان ارائه کرد تا یافته‌ها را بررسی کنند.

برای محاسبه پایایی کدگذاری‌های انجام‌شده از روش‌های پایایی بازآزمون و پایایی توافق بین دو کدگذار (توافق درون‌موضوعی) استفاده شد. در پایایی بازآزمون پژوهشگر از میان مصاحبه‌های انجام‌گرفته ۳ مصاحبه را انتخاب کرده، هرکدام از آن‌ها را دو بار در فاصله زمانی ۱۰ روزه کدگذاری کرد. برای پایایی مصاحبه کیفی از روش درصد توافق دو کدگذار استفاده شد. پایایی توافق بین دو کدگذار در این پژوهش ۸۴ درصد به دست آمد که چون بیشتر از ۶۰ درصد است، مورد تأیید است. در نهایت به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها از فن تحلیل موضوعی (تم) استفاده شد. از این رو مضامین به سه دسته مضامین پایه (کدها و نکات کلیدی متن)، مضامین سازمان‌دهنده (مضامین به دست آمده از ترکیب و تلخیص مضامین پایه و مضامین فراگیر (مضامین عالی دربرگیرنده اصول حاکم بر متن همسان با کل) طبقه‌بندی شد که برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار MAXQDA 2020 استفاده شد.

تیمی با اشکال بازتر صحبت شد و توجیه بیشتر تصمیمات استفاده شد [۲۵]. پژوهش دیگر نشان داد که اجرای کار تیمی چندرشته‌ای و چندفرهنگی دانشجویی به اشتراک‌گذاری دانش را افزایش می‌دهد [۲۶].

بنابراین با توجه به مطالعه پیشینه‌های مرتبط با موضوع پژوهش هدف اصلی محقق بررسی چالش‌ها و راهکارهای آموزش کار گروهی و تعامل با همسالان به دانش‌آموزان ابتدایی است.

روش‌شناسی

در پژوهش حاضر از الگوواره کیفی و روش پدیدارشناسی تفسیری استفاده شد. پدیدارشناسی اساساً مطالعه تجربه زیسته یا جهان زندگی است. پدیدارشناسی به جهان آنچنان که به وسیله فرد زیسته می‌شود، نه جهان یا واقعیتی که چیزی جدای از انسان باشد، توجه دارد. در این پژوهش‌ها معیار انتخاب مشارکت‌کنندگان در پژوهش عموماً با معیار انتخاب مشارکت‌کنندگان در پژوهش‌هایی که هدفشان دستیابی به داده‌های آماری است، متفاوت است. هدف در انتخاب مشارکت‌کننده در پژوهش‌های پدیدارشناختی انتخاب مشارکت‌کنندگانی است که تجربه زیسته‌ای دارند که مورد توجه این مطالعه خاص است و این مشارکت‌کنندگان مایل اند درباره تجارب خود صحبت کنند. ضمناً این مشارکت‌کنندگان باید تا آنجا که ممکن است، با یکدیگر متفاوت باشند تا امکان دستیابی به روایت‌های غنی و منحصر به فرد درباره تجربه‌ای خاص فراهم آید.

جامعه آماری پژوهش حاضر را گروهی از معلمانی که تجربه لازم را در این زمینه داشتند، تشکیل دادند که از طریق روش نمونه‌گیری هدفمند ۱۱ نفر برای نمونه آماری انتخاب شدند. نمونه‌گیری نظری نوعی نمونه‌گیری هدفمند است که پژوهشگر را در خلق یا کشف نظریه یا مفاهیمی که ارتباط نظری آن‌ها با نظریه در حال تکوین اثبات شده است، یاری می‌کند. با این توصیف به منظور

یافته‌ها

روش‌های انجام کار گروهی و تعامل با همسالان دارند،
 از آن‌ها خواسته شد تا دیدگاه‌های خود را درباره این
 موضوع ارائه دهند.

با توجه به اینکه معلمان هسته اصلی نظام آموزش
 و پرورش هستند و ارتباط ملموسی با مسائل مربوط به

جدول ۱. کدگذاری باز

کدگذاری باز	متن مصاحبه	مصاحبه شونده
<ul style="list-style-type: none"> - آگاه نبودن دانش‌آموزان از نحوه انجام کار گروهی - تک‌فرزندی - ناآگاهی والدین - ممنوع بودن گروه‌بندی در ابتدای سال تحصیلی - شناخت ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان (رهبر، پیرو، سفیر) - گروه‌بندی توسط معلم و دانش‌آموزان به صورت ترکیبی 	<p>معلم در بحث آموزش کار گروهی عین مربی‌ای که برای اولین بار می‌خواهد به بچه دوچرخه‌سواری یاد بدهد، باید بداند که فرد هیچ شناختی در این زمینه ندارد و قرار است در این راه چندین بار شکست بخورد و آسیب ببیند؛ پس نباید انتظار زیادی داشته باشد که دانش‌آموزانش در دفعه‌های اول موفق عمل کنند و نتیجه فوق‌العاده و دلخواه گرفته بشود؛ چون آگاه است که اکثراً تک‌فرزندند یا به‌خاطر ناآگاهی والدین همکاری با هم‌وعشان را بلد نیستند.</p> <p>گروه‌بندی کردن دانش‌آموزان در اوایل سال تحصیلی خطرناک است؛ چون مثلاً بدون اینکه شناختی از آن‌ها داشته باشیم، ممکن است طوری گروه‌ها را تعیین کنیم که در یک گروه ۲ نفر رهبر وجود داشته باشد که مدام با چالش و تنش مواجه‌اند؛ اما همه اعضای گروهی دیگر پیرو باشند و فردی با شخصیت رهبر نداشته باشند. این‌گونه هر دو گروه ناکارآمد خواهند بود؛ پس معلم باید به خودش زمان دهد تا از بچه‌ها شناخت پیدا کند و متوجه بشود که تعداد افرادی با تیپ‌های پیرو و رهبر و سفیر در کلاس چقدر است. (رهبران یکه‌تاز و پیروان ضعیف هستند. سفیران هم آن دسته از دانش‌آموزانند که اخلاق‌مدارند و از ایجاد تنش جلوگیری می‌کنند.) سپس آگاهانه گروه‌بندی کند؛ به طوری که هیچ‌یک از گروه‌ها فاقد توانمندی نباشند.</p> <p>البته اگر صرفاً معلم گروه‌بندی کند، ممکن است روش مناسبی نباشد؛ مثلاً برخی از دانش‌آموزان که با هم آشنایی دارند یا دوست صمیمی هستند، دوست خواهند داشت که با هم در یک گروه باشند. معلم باید علایق دانش‌آموزان را هم در نظر بگیرد و احتمالاً آن‌ها را در یک گروه قرار دهد. معلم همپای دانش‌آموزانش تا چند مدت در حال تجربه خواهد بود و سعی خواهد کرد همراهی کند و به آن‌ها آگاهی و انگیزه دهد و کمک کند چالش‌ها را رفع کنند.</p>	۱
<ul style="list-style-type: none"> - ترس از صحبت در جمع - کرونا - درک مفاهیم - چرخشی کردن گروه‌ها - آگاهی از سطح درسی - گروه‌بندی توسط معلم و دانش‌آموزان به صورت ترکیبی (بسته به درس) - جامعه ماشینی - تک‌فرزندی - شاغل بودن والدین 	<p>یکی از مشکلات اساسی دانش‌آموزان بعد از دوران کرونا مسئله تعامل با دوستان، خانواده، مدیر و... است و انگار در فضایی دور از جامعه بزرگ شده‌اند و اصلاً نمی‌توانند در جمع حرفشان را بگویند یا درس تحویل دهند؛ چون می‌ترسند مسخره بشوند.</p> <p>انسان ذاتاً موجودی اجتماعی است و یک سری اصول را بلد است؛ مخصوصاً آن دسته از افرادی که ذاتاً اجتماعی‌تر هستند، خودشان درک می‌کنند که در گروه چه کارهایی انجام می‌شود و وظیفه سرگروه و زیرگروه چیست. در مطالعات پایه پنجم هم در درس شورا و گروه یک سری مفاهیم و توضیحاتی در این خصوص آمده است. معلم برای اینکه راهی پیدا کند تا آن دانش‌آموزی که کمتر اجتماعی است، با هم‌کلاسی‌هایش ارتباط بگیرد، می‌تواند سرگروه انتخابش کند و به‌منظور ایجاد انگیزه در او برای این کارش پاداش در نظر بگیرد. در بعضی از تکالیف و فعالیت‌ها می‌توان گروه‌ها را چرخشی کرد تا عملکرد دانش‌آموزان بهتر بشود.</p> <p>از معلم‌های پایه قبلی دانش‌آموزان در خصوص سطح درسی بچه‌ها می‌توان کمک گرفت. در برخی از درس‌ها معلمان مجبورند خودشان براساس قوی و ضعیف بودن دانش‌آموزان گروه‌بندی کنند؛ ولی در درس‌هایی مثل هنر و ورزش می‌توان اجازه داد خود دانش‌آموزان نقش پررنگ‌تری داشته باشند.</p> <p>ریشه بسیاری از مسائل ارتباطی افرادی که در مدرسه با مشکل مواجه می‌شوند، خانواده است. کودک هرچقدر در محیط خانه و با خانواده و فامیل بازی‌های گروهی کرده باشد، بیشتر آماده یاد گرفتن همکاری در گروه است که متأسفانه در جامعه ماشینی امروزه که تک‌فرزندی و شاغل بودن پدر و مادر هم رایج است، زمینه مناسبی در این خصوص فراهم نیست.</p>	۲

ادامه جدول ۱. کدگذاری باز

کدگذاری باز	متن مصاحبه	مصاحبه شونده
<ul style="list-style-type: none"> - شناخت از سطح دانش‌آموزان - اعتماد به نفس - رفتار و نحوه تربیت مادر - فرهنگ کار تیمی - بازخورد معلم 	<p>بهترین نوع گروه‌بندی دانش‌آموزان به صورت ترکیبی از سطح‌های متفاوت از هم و براساس شناخت معلم از دانش‌آموزانش است. این‌گونه یادگیری دانش‌آموز قوی ضمن ارائه مطالب به دانش‌آموز ضعیف نیز عمق می‌گیرد؛ البته شاید این سؤال هم پیش بیاید که دانش‌آموز ضعیف عضو منفعل گروه می‌شود و دانش‌آموز قوی کنترل گروه را در دست می‌گیرد. در این صورت هم می‌توان به صورت هم‌سطح گروه‌بندی کرد تا همه شانس یکسان در ارائه مطالب داشته باشند.</p> <p>مشکل دانش‌آموزان ما ارتباط متقابل است. غالباً دانش‌آموزان ضعیف در برقراری ارتباط دچار مشکل هستند و اعتماد به نفس ضعیفی دارند. بازخورد معلم هم در فرایند کار گروهی بسیار مؤثر است. شاید تأثیرگذارترین مؤلفه اینکه دانش‌آموزان ما تعامل را یاد نمی‌گیرند، اولیا باشند. من مادر چقدر به فرزندم فرصت داده‌ام که در جمع خانوادگی صحبت کند یا چقدر در جمع به گوش کردن دیگران تشویقش کرده‌ام؟ متأسفانه در فرهنگ ما کودکی محبوب است که آرام باشد و نظری ندهد!</p>	۳
<ul style="list-style-type: none"> - پاداش و جریمه - آموزش قوانین - شناخت از سطح دانش‌آموزان - گروه‌بندی توسط معلم و دانش‌آموزان به صورت ترکیبی - همگن و متقارن بودن (از لحاظ ضعف و توانمندی) - توجه به علایق دانش‌آموزان - تعداد اعضای کمتر در سن پایین - ارزشیابی گروهی تکالیف 	<p>کودکان به کار گروهی علاقه‌مندند؛ چون به این کار به چشم بازی می‌نگرند. وظیفه معلم در جایگاه فردی که نباید مستقیماً بچه‌ها را کنترل کند، این است که کارهای دانش‌آموزان را طوری هدایت کند که از مسیر خارج نشوند و بپذیرد برخی اوقات ممکن است دانش‌آموزان از هدفی که برایشان متصور شده است، خارج شوند.</p> <p>در ابتدا قوانین کار یاد داده می‌شوند و از دور نظارت می‌کنیم؛ نه اینکه دخالت کنیم. پاداش و جریمه‌هایی که به کار گروهی می‌دهیم، باید طوری باشد که همه اعضا از آن به طور برابر بهره ببرند؛ به طوری که همگی درک کنند که فقط یک فرد کارها را انجام نمی‌دهد. کودکان مخصوصاً در سنین پایین در تعامل با دوستانشان مشکل جدی ندارند؛ اما به مرور برخی دانش‌آموزان ضعیف پشت بقیه پنهان می‌شوند که باید به آن‌ها نظارت کنیم و آن‌ها را به چالش بکشیم.</p> <p>اگر گروه‌بندی را کاملاً به دست خود دانش‌آموزان بسپاریم، ممکن است آن‌گونه که باید، اعضای گروه‌ها همگن و متقارن نباشند. وظیفه معلم این است که بعد از گذشت مدتی و شناخت نسبی از دانش‌آموزان چینی‌ش گروه را به گونه‌ای انجام دهد که در هر گروه هم فرد توانمند هم فرد ضعیف وجود داشته باشد؛ مثلاً یک نفر توانمند در حل مسئله و دیگری در کارهای هنری که آن فرد کارهای بقیه را نظم و سامان بدهد؛ البته باید به خواسته‌های خودشان هم توجه کنیم؛ چون اگر گروهشان را دوست نداشته باشند، تعامل نخواهند داشت.</p> <p>سعی کنیم در سنین پایین‌تر تعداد اعضا را کمتر کنیم که به همه مسئولیتی برسد؛ در غیر این صورت به مرور زمان خجالتی و منزوی خواهند شد. بهتر است پرسش و ارزشیابی درس‌ها را بیشتر گروهی انجام دهیم.</p>	۴
<ul style="list-style-type: none"> - توجه به تیپهای شخصیتی دانش‌آموزان - تعیین هدف گروه‌بندی 	<p>گروه‌بندی رابطه مستقیمی با تیپ شخصیتی دانش‌آموز دارد. همیشه راهکار استفاده شده در یک کلاس در کلاس دیگر نتیجه نمی‌دهد. باید معلم از تک‌تک دانش‌آموزانش شناخت داشته باشد و مطابق نحوه برقراری ارتباطشان آن‌ها را گروه‌بندی کند. در هر گروه باید یک دانش‌آموز شدیداً مسئولیت‌پذیر و یک دانش‌آموز سر به هوا وجود داشته باشد؛ بنابراین بهتر است معلم خودش انتخاب کند چه کسی با چه کسی هم‌گروه شود.</p> <p>اگر چنین نباشد و کاملاً به عهده دانش‌آموز واگذار شود، هر کسی با تیپ شخصیتی شبیه به خود در یک گروه قرار خواهد گرفت و مفید نخواهد بود.</p> <p>از طرفی هدف از گروه‌بندی کردن و اینکه قرار است چه اتفاقی در گروه بیفتد نیز مهم است؛ مثلاً آیا هدف این است که دانش‌آموزان روزنامه‌دیواری درست کنند یا کاری هنری انجام دهند؟ ممکن هم هست که یادگیری درس مد نظر باشد. اینکه چه نتیجه‌ای می‌خواهیم بگیریم، تعیین می‌کند که چگونه اعضای گروه را انتخاب کنیم.</p>	۵

ادامه جدول ۱. کدگذاری باز

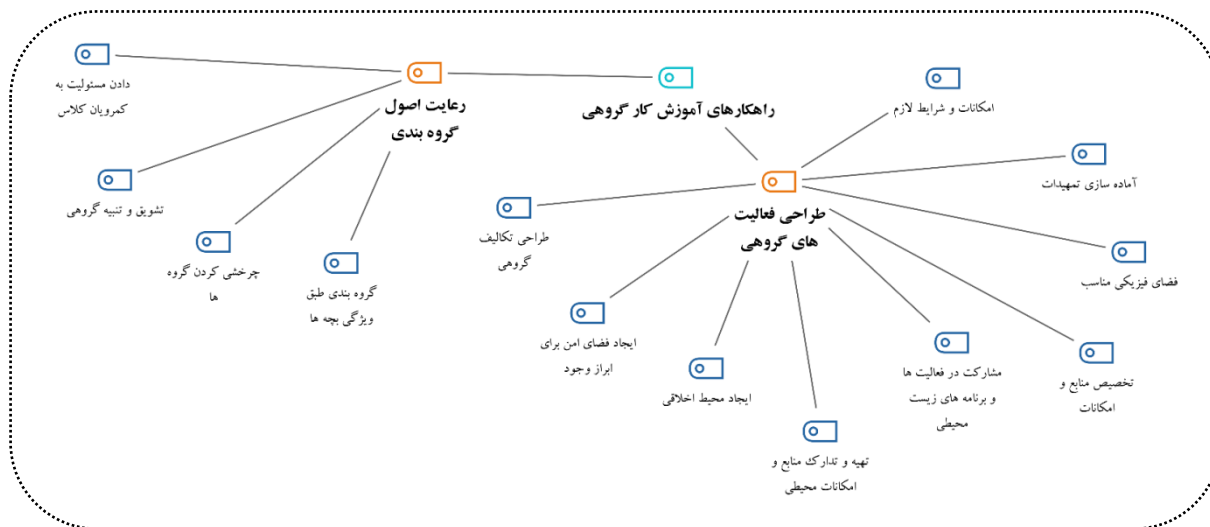
کدگذاری باز	متن مصاحبه	مصاحبه شونده
<ul style="list-style-type: none"> - تفکیک جنسیتی - تجربه حضور در گروه - تفاوت‌های - چرخشی کردن گروه‌ها - ایجاد انگیزه توسط تشویق و تنبیه 	<p>کار معلم در منطقه‌ای که انجام کار گروهی توسط خانواده توصیه شده باشد، راحت‌تر است. در کلاس‌های مختلط دختران و پسران با یکدیگر به نوعی رقابت می‌کنند و دوست دارند با همجنس‌هایشان در یک گروه باشند. همچنین اوایل سال دوست ندارند با هم‌کلاسی‌هایی که نمی‌شناسند، هم‌گروه بشوند. برای تقویت کار گروهی معلم باید اجازه بدهد ابتدا در گروه‌هایی که بچه‌ها خودشان تشکیل داده‌اند، کار کنند تا گاردی که به این قضیه دارند، از بین برود. رفته‌رفته می‌توانند به صورت تصادفی اعضا را با هم عوض کنند. این‌گونه بچه‌ها به تدریج با هم اخت می‌شوند و خودشان بودن در گروه‌های دیگر را تجربه می‌کنند. وقتی قرار باشد نتیجه کار گروهی مورد تشویق یا انتقاد قرار گیرد، در نتیجه دانش‌آموزها هم سعی می‌کنند که به هم کمک کنند تا کار خیلی خوب پیش رود.</p>	۶
<ul style="list-style-type: none"> - اعتماد به نفس کم - نگرانی از واکنش دیگران - نحوه تربیت خانواده - تشویق و تنبیه گروهی - آموزش به صورت عینی - طراحی تکالیف گروهی 	<p>از جمله دلایلی که باعث ضعف در تعامل دانش‌آموزان می‌شود، اعتماد به نفس کافی نداشتن است و اینکه فکر می‌کنند با دیگران هم‌سطح نیستند؛ پس ترس از ضایع شدن و نگرانی از آینده ارتباط دارند. تأثیر خانواده در هشدارهایی مثل «با دوست‌هایت گرم نگیر! به کسی اعتماد نکن!» هم جالب توجه است. از طرفی نه فقط خانواده، اگر معلم هم نتواند حس دوستانه را بین بچه‌ها رشد دهد، ارتباط گرفتن برای بچه‌ها سخت می‌شود. راهکار تشویق و تنبیه گروهی بچه‌ها را وادار می‌کند که با هم ارتباط داشته باشند و کار را گروهی پیش ببرند.</p> <p>با توجه به ویژگی تفکر عینی کودکان در این سن، برای یادگیری باید برایشان مصداق بیاوریم. مثلاً برای بلند کردن میز خودشان تجربه کنند که اگر با هم مشارکت کنند، می‌توانند به هدف برسند؛ درحالی‌که یک نفر به تنهایی توانایی آن را ندارد. چون بچه‌ها باید ببینند و لمس کنند تا بپذیرند. راهکار دیگر طراحی تکالیف به صورت گروهی است.</p>	۷
<ul style="list-style-type: none"> - ناتوانی در ادای درست کلمات - ناآگاهی از احساسات - انتقادپذیر نبودن - حسادت - سرگروه کردن دانش‌آموز - خجالتی و دادن حق - انتخاب به او - چرخشی کردن گروه 	<p>از عوامل مشکلات تعاملی ممکن است این باشد که کودک نمی‌تواند کلمات و جملات را به درستی و روانی بیان کند یا اصلاً به شناخت درستی از ارتباط با دیگران نرسیده است و حتی آن‌چنان آشنایی با احساسات ندارد که بتواند با دیگران ارتباط مؤثر بگیرد یا از طرفی تحمل انتقاد یا سخن مخالف حرف خودش را ندارد؛ بنابراین ترجیح می‌دهد با کسی حرف نزند. برخی نیز به علت حسادت به بچه‌های دیگر از آن‌ها دوری می‌کنند و اعتماد به نفس کافی را در خودشان نمی‌بینند که کاری را انجام بدهند و استعداد ارتباطی خود را شکوفا کنند یا خجالتی هستند. این دسته در کارهای گروهی ترجیح می‌دهند که کار زیاد را انتخاب کنند و کار را به صورت فردی به سرانجام برسانند. برای کمک به فرد خجالتی که بیشتر به کار فردی تمایل دارد، معلم می‌تواند او را در درس مورد علاقه‌اش سرگروه کند؛ به طوری که در مرحله اول زیرگروه‌ها را خودش انتخاب کند (تا با آن‌ها سریع‌تر ارتباط بگیرد و از قفس خجالتی بودن دور شود). اگر این قانون هم گذاشته شود که برای جلوگیری از اتلاف وقت کلاس باید سرگروه درباره تکالیف زیرگروه‌ها بازخورد شفاهی بدهد، باعث پیشرفت می‌شود. بعدها می‌توان قانونی دیگر تعیین کرد که زیرگروه‌های افراد برای تبادل اطلاعات و تفکر بیشتر با هم عوض شوند تا سرگروه با افراد دیگر هم ارتباط بگیرد و رفته‌رفته مسئولیت‌پذیری جای خجالتی بودن را در او بگیرد.</p>	۸
<ul style="list-style-type: none"> - مشکلات خانوادگی و روحی و گفتاری - نظرخواهی و پرسش از همه - صحبت با خانواده کودکان - گروه‌بندی توسط معلم - برحسب شناخت 	<p>مشکلات خانوادگی و گفتاری و روحی می‌توانند از علل کم‌رویی کودکان باشند. بهتر است معلم هنگام پرسش کلاسی از نظر همه دانش‌آموزان حتی افراد گوشه‌گیر استفاده کند؛ البته نه به اجبار. بعد از نظارت در انجام کارها تشویق را در نظر داشته باشیم؛ مخصوصاً تشویق کسی که مشکلات تعاملی دارد.</p> <p>صحبت با خانواده کودک و مشارکت آن‌ها نیز می‌تواند نتیجه‌بخش باشد؛ برای مثال بردن کودک به فضاهای خارج از خانه مثل پارک و شهربازی و مراجعه به روان‌شناس در ناهنجاری‌های حد. اگر تعیین اعضای گروه به‌عهده معلم باشد، بهتر است؛ چون می‌تواند افرادی را که مهارت برقراری ارتباط بالایی ندارند، با افرادی که این مهارت را دارند، در یک گروه قرار دهد تا به تدریج این مهارت را یاد بگیرند.</p>	۹

ادامه جدول ۱. کدگذاری باز

کدگذاری باز	متن مصاحبه	مصاحبه شونده
<ul style="list-style-type: none"> - کمبود محبت و نادیده گرفته شدن توسط والدین - تک‌فرزندی - اختلاف سنی زیاد با اعضای خانواده - تعریف و تمجید - ابراز وجود - گروه‌بندی توسط معلم 	<p>عوامل مختلفی در به وجود آمدن مشکلات ارتباطی موثر هستند که سرمنشأ آن‌ها در خانواده شکل می‌گیرد؛ مثلاً اگر کودکی به‌خاطر جدایی یا مرگ والدین از لحاظ عاطفی دچار کمبود باشد، بعدها در روابط با دیگران هم به مشکل می‌خورد. تک‌فرزندی یا حتی اختلاف سنی زیاد با اعضای خانواده را هم به‌علت وجود نداشتن فضای اجتماعی و معاشرتی در عادات روزمره نباید نادیده بگیریم. خیلی از کودکان به‌علت خاطره و تجربه‌ای ناخوشایند ممکن است ترس از قضاوت شدن داشته باشند و همین بر اعتمادبه‌نفسشان تأثیر عمیقی گذاشته باشد. اگر کودک از طرف خانواده و معلم تعریف و تمجید بشنود و اجازه نظر دادن داشته باشد، ترس از صحبت کردنش فروکش می‌کند.</p> <p>اولین کار برای تقویت کار گروهی و تیمی در کودکان این است که معلم در درس‌هایی که انجام فعالیت‌های گروهی در آن‌ها امکان‌پذیر است، کودکان را به این سمت سوق دهد و خود معلم باید گروه‌بندی را انجام دهد؛ به‌صورتی که فقط کسانی را با دوست‌های صمیمی‌شان در یک گروه قرار بدهد که از لحاظ ارتباطی و اعتمادبه‌نفس ضعیف هستند.</p>	۱۰
<ul style="list-style-type: none"> - فضای مجازی - منزوی بودن و علاقه نداشتن به حضور در جمع - ایجاد فضای امن جهت ابراز وجود - کمک گرفتن از دوستان - فرد خجالتی - فضای مناسب 	<p>امروزه استفاده از فضای مجازی و گوشی و تبلت باعث شده است که در محیط‌های واقعی برخی از کودکان منزوی باشند و چیزی جز گوشی آن‌ها را ارضا نکند و نیازی هم به برقراری ارتباط نبینند. چالش بعدی این است که به‌علت دخالت والدین در گرفتن حق فرزندشان و پیش‌قدم شدن برای حل مشکلاتی که در ارتباط با دیگران دارند، بچه‌ها از بیان کردن یک سری مسائلشان ناتوان شده‌اند. باید از ابتدا به کودکان فرصت فکر کردن و توضیح دادن بدهیم و فضای امنی برایشان فراهم کنیم تا در ملاً عام هم بتوانند صحبت کنند. معلم باید تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان را در نظر داشته باشد و منفعل نباشد؛ برای مثال با علم به کمبود اعتمادبه‌نفس شاگردش بتواند راه‌حل مناسبی پیدا کند تا به‌تدریج اعتمادبه‌نفس او را تقویت کند. برای این کار می‌تواند از دانش‌آموزان دیگر هم کمک بگیرد و از آن‌ها بخواهد که هوای دوستانشان را داشته باشند. در گروه‌بندی باید تفاوت‌های فردی در نظر گرفته شود و چند فرد منزوی در یک گروه قرار نگیرند. تقسیم وظایف مثل تغییر سرگروه‌ها و مسئولیت دادن به بچه‌ها خیلی مؤثر است. برای دانش‌آموزان فضای مناسب در نظر گرفته شود.</p>	۱۱

جدول ۲. کدگذاری محوری و انتخابی

کدهای باز	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی
آگاه نبودن دانش‌آموزان از نحوه انجام کار گروهی، درک نکردن مفاهیم، ناتوانی در ادای درست کلمات	چالش آگاهی دانش‌آموزان	چالش‌های آموزش کار گروهی
فرهنگ کار تیمی، ارزشیابی گروهی تکالیف، تفکیک جنسیتی، تجربه حضور در گروه‌های متفاوت، تشویق و تنبیه گروهی، طراحی تکالیف گروهی، انتقادپذیر نبودن، سرگروه کردن دانش‌آموز خجالتی و دادن حق انتخاب به او، تعریف و تمجید	فرهنگ کار تیمی	
توجه به علائق دانش‌آموزان، ایجاد انگیزه توسط تشویق و تنبیه	بی‌توجهی به علائق دانش‌آموزان	
ممنوع بودن گروه‌بندی در ابتدای سال تحصیلی، شناخت ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان (رهبر، پیرو، سفیر)، گروه‌بندی توسط معلم و دانش‌آموزان به‌صورت ترکیبی، چرخشی کردن گروه‌ها، آگاهی از سطح درسی، شناخت از سطح دانش‌آموزان، بازخورد معلم، پاداش و جریمه، آموزش قوانین، همگن و متقارن بودن (از لحاظ ضعف و توانمندی)، تعداد اعضای کمتر در سن پایین، توجه به تیپ‌های شخصیتی دانش‌آموزان، تعیین هدف گروه‌بندی، چرخشی کردن گروه‌ها، آموزش به‌صورت عینی، ناآگاهی از احساسات، نظرخواهی و پرسش از همه	سواد کار تیمی معلم	

شکل ۲. راهنماهای آموزش کار گروهی

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر شناسایی چالش‌ها و راهکارهای آموزش کار گروهی و تعامل با همسالان به دانش‌آموزان ابتدایی بود. نتایج حاکی از آن بود که چالش‌های آموزش کار گروهی شامل چالش‌های فرهنگ کار تیمی، آگاهی دانش‌آموزان، بی‌توجهی به علایق دانش‌آموزان، سواد کار تیمی معلم، خانوادگی، روان‌شناختی و زیستی است و راهکارها شامل رعایت اصول گروه‌بندی و طراحی فعالیت‌های گروهی است. یافته پژوهش حاضر با یافته‌های [۷]، [۱۶]، [۲۱]، [۲۲]، [۲۳]، [۲۴]، [۲۵] و [۲۶] همخوانی دارد. می‌توان گفت که ارتباط دانش‌آموزان در مدرسه عنصر مهمی در مجموعه روابط آن‌هاست و با توجه به اینکه مدرسه یکی از ویژگی‌های اجباری زندگی اکثر دانش‌آموزان است، ماهیت رابطه آن‌ها در این محیط می‌تواند از نظر کیفیت تجربه آن‌ها بسیار تأثیرگذار باشد. ارتباط در محیط مدرسه در دو دهه گذشته علاقه تحقیقاتی فزاینده‌ای را به خود جلب کرده است. دانش‌آموزانی که ارتباط قوی در مدارس خود را تجربه می‌کنند، نتایج تحصیلی بهتر، کاهش علائم افسردگی، افزایش خودکارآمدی، تعهد بالاتر و احساس امنیت بیشتر در محیط مدرسه را تجربه

می‌کنند. روابط با همسالان به‌طور گسترده‌ای عاملی تأثیرگذار بر رفاه روانی دانش‌آموزان به دو روش مثبت و منفی در نظر گرفته می‌شود و در چارچوب مدرسه وابستگی‌های همسالان به جو کلی مدرسه کمک می‌کند. با درک این موضوع که مدارس یکی از مکان‌های اصلی هستند که دلبستگی‌های همسالان در آن شکل می‌گیرد، تأثیر آن‌ها بر تجربه دانش‌آموزان از مدرسه علاقه پژوهشی زیادی را به خود جلب می‌کند. مشاهده روابط با همسالان همچون دارایی‌ای برای بسیاری از دانش‌آموزان در تجربه آن‌ها از مدرسه نیازمند توجه عمیق به عواملی است که این جنبه از بوم‌شناسی اجتماعی مدرسه را ترویج می‌کند. پژوهشگران دریافتند که دانش‌آموزان روابط با همسالان را مؤلفه اصلی ارتباط خود با مدرسه شناسایی می‌کنند.

در تبیین چالش فرهنگ کار تیمی می‌توان اشاره داشت که مدرسه بعد از خانه مهم‌ترین مکانی است که دانش‌آموزان در آن به سر می‌برند و نقش مهمی در شکل‌گیری ارزش‌ها، هنجارها و فرصت‌های اجتماعی دارد و شکل‌دهنده عملکردهای شناختی و عاطفی دانش‌آموزان است و در آن دانش‌آموزان اعتقادات، ارزش‌ها، معیارها و نگرانی‌های مشترک دارند. از این‌رو

بودند. هرکسی برای خود کاری انجام می‌داد و این امر باعث شده بود که با همدیگر به صورت گروهی به یک نتیجه نرسند؛ بنابراین در انجام فعالیت‌های کار گروهی باید فعالیت‌ها طوری طراحی شود که متناسب با نیازهای دانش‌آموزان باشد تا بتواند علاقه و انگیزه آن‌ها را جهت فعالیت‌های گروهی فراهم نماید. در ارتباط با آگاهی دانش‌آموزان از انجام کار تیمی می‌توان اشاره داشت که زمانی که فرد در سنین پایین آموزش ببیند، این آموزه‌ها در وی درونی شده، سبب خواهد شد در آینده در زندگی موفق‌تر عمل کند.

چالش روان‌شناختی از عوامل مهم انجام کار گروهی است. مشارکت فعال دانش‌آموزان در فرآیند یادگیری عنصری حیاتی برای دستیابی به اهداف آموزشی و تربیتی محسوب می‌شود. در دنیای امروز که با سرعت فزاینده‌ای در حال تغییر است، دانش‌آموزان صرفاً با انباشت اطلاعات نمی‌توانند به موفقیت برسند؛ بلکه باید مهارت‌های تفکر انتقادی، حل مسئله، خلاقیت و کار گروهی را نیز در خود پرورش دهند. مشارکت فعال در کلاس درس فرصتی برای دانش‌آموزان فراهم می‌کند تا این مهارت‌ها را در عمل تجربه و تمرین کنند. با وجود اهمیت بالای مشارکت دانش‌آموزان در فرآیند یادگیری شاهد هستیم که در بسیاری از کلاس‌های درس دانش‌آموزان به‌طور فعال درگیر فرآیند یادگیری نیستند و در سکوت و انفعال به درس گوش می‌دهند. با شناسایی این عوامل می‌توان برنامه‌ها و مداخلاتی را طراحی و اجرا کرد که به افزایش مشارکت دانش‌آموزان در کلاس درس بینجامد.

در ارتباط با چالش زیستی تأثیرگذار در کار گروهی می‌توان اشاره کرد که ما در حال حاضر شاهد پذیرش گسترده و روبه‌رشد کار تیمی مجازی در آموزشگاه‌ها هستیم که تجربیات یادگیری دانش‌آموزان و دانشجویان متعددی تحت تأثیر این تغییر قرار گرفته است. در ابعاد متعدد دانش‌آموزان در حال یادگیری در سطوح دوران

راهبرد توجه به اثربخشی مستمر در سطح مدارس امروزه همچون اصل پذیرفته شده است. مشارکت کودکان در فعالیت‌های گروهی و بازی با همسالان موجب رشد اجتماعی آنان می‌شود و دانش‌آموزان را قادر می‌کند که روابط اجتماعی مثبت و مفیدی را آغاز و حفظ کنند. در مشارکت فعال دانش‌آموزان نه تنها در شاخص‌های رفتاری مانند مشارکت علمی، بلکه در عواطف احساسی و شناختی مانند حس پیوستگی با مدرسه (مشارکت عاطفی) علاقه دانش‌آموز به یادگیری در مدارس (تعامل شناختی) تظاهر می‌یابد که نتیجه آن پیشرفت تحصیلی و ترک تحصیل نکردن است؛ پس ضروری است که هر تحول و نوآوری آموزشی را از سال‌های اولیه کودکی مورد توجه قرار داده، برنامه‌ریزی برای دوران کودکی و بعد از آن را بر پایه و بنیان قوی بنا نهاد.

علاوه بر فرهنگ کار تیمی سواد و آگاهی دانش‌آموزان از انجام کار گروهی و تیمی ضروری است. توانایی کار در تیم مهارتی است که با جنبه‌های مختلف زندگی، افزایش عملکرد و بهینه‌سازی فرایند در هر کاری مرتبط است و می‌تواند تأثیرهای مفیدی بر توانایی دانش‌آموزان داشته باشد. سواد انجام کار گروهی باعث می‌شود که دانش‌آموزان از حالت انفرادی خارج بشوند و سعی کنند با همدیگر همکاری، همفکری و مشارکت داشته باشند. این‌گونه صبر را هم یاد می‌گیرند و می‌آموزند که چگونه مسئله و کار را با هم پیش ببرند و حل کنند و این در زندگی آن‌ها هم تأثیر زیادی دارد.

یکی از نکات مهم در انجام کار گروهی توجه به علایق و نیازهای دانش‌آموزان است. همواره از اوایل سال تحصیلی رفتار دانش‌آموزان در کارهای گروهی توجه‌ها را به موضوع‌هایی از قبیل بی‌علاقگی به کار تیمی و آگاهی پایین در اجرای کار گروهی جلب می‌کند. به طوری که دانش‌آموزان در انجام فعالیت‌های گروهی در اکثر درس‌ها از خود بی‌علاقگی نشان می‌دادند و نسبت به انجام کارهای گروهی بی‌حوصله

داشته باشند. برنامه‌های آموزشی مناسب و فعالیت‌های گروهی در مدرسه فرصت‌هایی را برای تقویت مهارت‌های ارتباطی، حل مسئله و کار تیمی فراهم می‌آورند. همچنین، همکاری میان خانواده و مدرسه بسیار حائز اهمیت است. ارتباط مؤثر میان والدین و معلمان می‌تواند به شناسایی نیازها و چالش‌های دانش‌آموزان کمک کرده، زمینه‌ساز رشد و پیشرفت آنان باشد. به‌طور کلی با ایجاد محیطی حمایتی و همکاری بین خانواده و مدرسه می‌توان شخصیت دانش‌آموزان را به‌خوبی پرورش داد و آنان را برای مواجهه با چالش‌های آینده آماده کرد.

نتایج دیگر پژوهش نشان داد که جهت حل چالش‌های آموزش کار گروهی رعایت اصول گروه‌بندی و طراحی فعالیت‌های گروهی ضروری است. در ارتباط با رعایت گروه‌بندی می‌توان اشاره کرد که خیلی از دانش‌آموزان از هم‌گروهی شدن با غیر از دوستان خود اجتناب می‌کنند که می‌تواند دلایل مختلفی داشته باشد؛ از جمله اینکه با دوستان خود احساس آسودگی بیشتری دارند؛ بنابراین بر سر تقسیم کارها و چگونگی انجام آن راحت‌تر به توافق می‌رسند. در ارتباط با طراحی فعالیت‌های گروهی می‌توان بیان کرد که نظر به اینکه مدرسه و معلم نقش چشمگیری در پیدایش و پرورش مهارت‌های بین فردی و مسئولیت‌پذیری در کارهای گروهی ایفا می‌کنند، به‌طور کلی برای تقویت توان تعاملی کودکان مخصوصاً آن دسته از افرادی که کم‌رو و درون‌گرا و تک‌فرزندند (زیرا به احتمال بالا در طول زندگی‌شان با افراد کمی در ارتباط بوده‌اند)، باید سعی کرد آن‌ها را در شرایطی قرار داد که بتوانند به تدریج یاد بگیرند ارتباطی شکل و گسترش دهند.

این مسئله نیز بسیار مهم است که دانش‌آموز با چه پیش‌زمینه‌ای وارد محیط مدرسه می‌شود و نتیجه تربیت و آموزش‌های قبلی کاملاً مشهود است. درنهایت باید آن‌ها را با خصوصیات کار گروهی موفق آشنا کرده،

ساز و باسرعتی هستند که تا چند سال پیش هیچ‌کس آن را ممکن نمی‌دانست. با این وجود از آنجا که آموزشگاه‌ها بعد از کرونا در حال تغییر روش هستند، ما نیز باید موضع تازه‌ای در یادگیری دانش‌آموزان درباره این روش‌های جدید کار گروهی اتخاذ کنیم. در کلاس‌های دیجیتال امروزی علاوه بر فراهم کردن محیط‌های یادگیری مجازی واقعی برای دانش‌آموزان، ما باید درک عمیقی از فرهنگ دیجیتال و اصول اخلاقی اساسی در کار تیمی مجازی را در آن‌ها برانگیزیم.

از دیگر چالش‌های مهم در اجرای کار گروهی چالش خانوادگی دانش‌آموزان است. انجام کار گروهی در مدرسه نیاز به آموزش و تمرین مهارت‌های مختلفی دارد و در عین حال به‌مرور و با انجام امور مختلف در قالب تیم دانش‌آموزان یاد می‌گیرند چگونه در تعامل با دیگران برای رسیدن به نتیجه‌ای مشترک تلاش کنند. یکی از عواملی که قبل از مدرسه در کار گروهی دانش‌آموزان تأثیرگذار است، خانواده است. در واقع والدین نقش مهمی در اجتماعی کردن دانش‌آموزان، تعامل با همکاران، توجه کردن به نظرات دیگران، ترویج کمک کردن به دیگران دارند و با این کار باعث می‌شوند معلمان در اجرای کار گروهی در مدرسه کار راحت‌تری داشته باشند. در واقع خانواده و مدرسه همچون دو نهاد اصلی در زندگی دانش‌آموزان نقش حیاتی در پرورش و تقویت شخصیت آنان دارند. خانواده در جایگاه نخستین محیط اجتماعی ارزش‌ها، باورها و رفتارهای اولیه را به فرزندان منتقل می‌کند. حمایت عاطفی، تشویق و ایجاد فضایی امن برای ابراز احساسات به شکل‌گیری اعتماد به نفس و عزت‌نفس در دانش‌آموزان کمک می‌کند. از سوی دیگر مدرسه محیطی است که دانش‌آموزان با دیگر همسالان خود تعامل می‌کنند و مهارت‌های اجتماعی و تحصیلی را فرامی‌گیرند. معلمان همچون الگوهای رفتاری و آموزشی می‌توانند تأثیر زیادی بر رشد شخصیت دانش‌آموزان

3. Saysin S, Dhammapissamai P. Developing Teachers to Enhance Students' Effective Teamwork Skills. *World Journal of Education*. 2023; 13(2): 1-11.
4. Goldsmith G. R, Aiken M. L, Camarillo-Abad H. M, Diki K, Gardner D. L, Stipčić M, Espeleta J. F. Overcoming the Barriers to Teaching Teamwork to Undergraduates in STEM. *CBE—Life Sciences Education*. 2024; 23(2): es2.
5. Prada E. D, Mareque M, Pino-Juste M. Teamwork skills in higher education: is university training contributing to their mastery? *Psicologia: Reflexao e critica*; 2022.
۶. حبیب‌نژاد تپه‌باشی مهتاب، کرامتی محمدرضا، حسن مرادی نرگس. چالش‌های اجرای یادگیری مشارکتی برخط در مرکز آموزش مدیریت دولتی در سال ۱۴۰۰. پژوهش‌های آموزش و یادگیری، ۱۴۰۰؛ ۱۸(۲): ۸۳-۱۰۲.
۷. احمدیان مینا، ملکی حسن، اسکندری حسین، موسی‌پور نعمت‌الله، صادقی علی‌رضا. شناسایی و تبیین مشکلات ارتباط میان‌فردی و اجتماعی دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی شهر تهران از دیدگاه معلمان. فصلنامه تعلیم و تربیت، ۱۴۰۱؛ ۳۸(۱): ۹-۲۶.
8. Ogunyemi, K. O., & Olagbaju, O. O. Effects of assertive and aggressive communication styles on students' self-esteem and achievement in English Language. *Cross-Cultural Communication*, 2020; 16(1): 96-101; and Saysin, S., & Dhammapissamai, P. Developing Teachers to Enhance Students' Effective Teamwork Skills. *World Journal of Education*, 2023; 13(2): 1-11.
۹. احمدآبادی آرزو، آراسته حمیدرضا، نوه‌ابراهیم عبدالرحیم، عباسیان حسین. نقش معلمان در توسعه و پرورش ذهن دانش‌آموز در کلاس درس؛ ارائه یک

الگویی خوب در ذهنشان ایجاد کرد تا اصولی مثل رهبری و مدیریت سازمان‌یافته، متمرکز بودن بر اهداف و نتیجه و تقسیم وظایف طبق توانایی‌های هریک از اعضای تیم را در نظر بگیرند و در گروه خود اجرا کنند. هرکس باید به‌شکلی سهم خود را ایفا کند؛ زیرا کار تیمی می‌کوشد از مجموع مهارت‌ها و توانمندی‌ها و انرژی افراد بیشترین بهره را کسب کند. باید سعی کنیم اصول موفقیت در کارهای گروهی و تیمی را در کلاس‌های درسی پیاده کنیم و از دانش‌آموزان انتظار داشته باشیم متناسب با سطحشان به‌صورت عملی آن‌ها را به کار گیرند. با توجه به اهمیت کار تیمی در مدارس ابتدایی و آموزش به معلمان در این زمینه پیشنهاد می‌شود که آموزشگرانی توانمند دوره‌های روش تدریس تیمی و کارگاه‌های تخصصی را برای مدیران، معاونان و معلمان برگزار کنند. در ضمن پیشنهاد می‌شود و امید است استفاده از شیوه‌های افزایش کار تیمی به تدریج در تمام مقاطع مختلف تحصیلی از دبستان تا دانشگاه متداول شده، قابلیت به‌کارگیری و انجام کارهای گروهی هرچه بیشتر شود. همچنین توصیه می‌شود معلمان با بهره‌گیری از انجام فعالیت‌های کلاسی به‌صورت تیمی و با تدریس مشارکتی به افزایش مهارت‌های اجتماعی کودکان کمک کنند.

منابع

1. Portela-Pino I, Sal-de-Rellán A, Lomba-Portela L. Teamwork Competencies and Their Influence on Health Literacy and Other Health Variables. *Health Education & Behavior*. 2024; 51(4): 592-600.
2. Team Varthana (2022). (2022, December 23). Is it important for students to develop 21st-century skills? Retrieved from <https://shorturl.at/gqxQ6>

17. Dugang M. A. P. School teamwork and effectiveness. *Journal of World Englishes and Educational Practices*. 2020; 2(2): 92-102.
۱۸. جعفرپور، محمود. آسیب‌شناسی کار گروهی در سازمان‌های کشور. *مطالعات مدیریت (بهبود و تحول)*. ۱۳۹۷؛ ۲۷(۸۷): ۷۵-۱۰۰.
۱۹. رستمی، رسول. عملکرد تشکیل گروه‌های کاری رسمی و نقش آن در چابکی نیروی کار. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه*، ۱۳۹۴.
۲۰. آقابابایی، راضیه. پیش‌بینی توسعه حرفه‌ای معلمان براساس سبک رهبری دانش‌محور ادراک‌شده: نقش واسطه‌ای تسهیم دانش و کار تیمی (مورد مطالعه: معلمان شهر کاشان). *فصلنامه رهبری آموزشی کاربردی*، ۱۴۰۲؛ ۴(۱۶): ۱۰۳-۱۱۸.
۲۱. نیک‌نام زهرا، قاسم‌آبادی فاطمه. ادراک معلمان دوره ابتدایی از کار گروهی در کلاس: موانع و مسائل. *مطالعات روان‌شناسی و علوم تربیتی*، ۱۴۰۲؛ ۹(۱): ۲۵۸-۲۷۲.
۲۲. عباسی اصل رؤیا، سعدی‌پور اسماعیل، اسدزاده حسن. مقایسه اثربخشی سه روش یادگیری مشارکتی بر مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان دختر پایه دوم راهنمایی. *رویکردهای نوین آموزشی*، ۱۳۹۵؛ ۱۱(۱): ۱۰۵-۱۲۴.
۲۳. صادقی الهه، گنجی منصور. تأثیر به‌کارگیری یادگیری مشارکتی بر مشارکت کلاسی، عزت‌نفس و اعتمادبه‌نفس دانشجویان ایرانی. *پژوهش‌های نوین در مطالعات زبان انگلیسی*، ۱۳۹۹؛ ۷(۴): ۸۹-۱۰۹.
24. Rodriguez-Sabiote C, Olmedo-Moreno E. M, Expósito-Lopez J. The effects of teamwork on critical thinking: A serial mediation analysis of the influence of work skills and educational motivation in secondary school students. *Thinking Skills and Creativity*, 2022; 45-56.
- الگو. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، ۱۴۰۰؛ ۷۹(۲۰): ۱۸۱-۲۱۶.
10. Chris S, Rosalyn H. The role of the teacher in groupwork. *Mathematics Teaching*. 2013; (235): 33-47.
11. Garcia-Martinez I, Montenegro-Rueda M, Molina-Fernández E, Fernández-Batanero J M. Mapping teacher collaboration for school success. *School Effectiveness and School Improvement*. 2021; 32(4): 631-649.
12. Adane Abaye M. Teachers' Role in Implementing Group Work: The Case of Debre Birhan College of Teachers Education. 2010.
۱۳. مصطفوی زینب‌السادات، کمال‌خرازی سیدعلی‌نقی، نارنجی ثانی فاطمه. بررسی میزان تعامل دانشجویان در محیط یادگیری الکترونیکی (مورد مطالعه: مؤسسه آموزش عالی مهر البرز). *پژوهش‌های آموزش و یادگیری*، ۱۳۹۵؛ ۱۳(۱): ۲۱-۳۶.
۱۴. سلیمانی خدیجه، عبودی جلال، خجسته ویدا. بهبود علاقه دانش‌آموزان در درس شیمی و آزمایشگاه با ارائه ارتقای مهارت کار گروهی و عملی. *پژوهش در آموزش شیمی*، ۱۳۹۹؛ ۲(۳): ۳۷-۴۸.
15. Tsvetkova I, Bankov K. Method for assessing individual students in teamwork at school. In 2022 20th International Conference on Information Technology Based Higher Education and Training (ITHET). IEEE. 2022: 1-6.
۱۶. عباس‌علی‌نژاد صدیقه، فیاض ایران‌دخت، رازنهان فیروز، خورسندی طاسکوه‌علی. شناسایی مؤلفه‌های مؤثر بر اساس سند تحول آموزش و پرورش. *فصلنامه روان‌شناسی تربیتی*، ۱۴۰۱؛ ۱۸(۶۶): ۵۵-۷۵.

26. Doukanari E, Ktoridou D, Efthymiou L, Epaminonda E. The quest for sustainable teaching praxis: Opportunities and challenges of multidisciplinary and multicultural teamwork. Sustainability, 2021; 13(13): 1-21.

25. van Peppen L, Faber T. J, Erasmus V, Dankbaar M E. Teamwork Training With a Multiplayer Game in Health Care: Content Analysis of the Teamwork Principles Applied. JMIR Serious Games, 2022; 10(4): 38-55.